

Er gaat wat gebeuren in de Krimpenerwaard!

Gemeenteraad stemt in met onteigening voor natuur

Het is een langslepend en taai dossier: hoe krijgen we meer natuur, een gezonde landbouw en voldoende ruimte voor recreatie in de Krimpenerwaard? Al heel wat bestuurders hebben zich er op stukgebeten. Maar het lijkt er op dat er nu toch echt een doorbraak is. Mede dankzij een burgerinitiatief, voldoende geld en een mogelijkheid tot onteigenen. En een keiharde deadline die iedereen onderschrijft.

Door **Geert van Duinhoven**

De Krimpenerwaard is met zijn oorspronkelijke kavelpatroon, tiendwegen en dijkdorpen een landschappelijke parel van het Groene Hart. Daar is iedereen het eigenlijk wel over eens. Burgers en bestuurders waarderen de openheid, de rust en de koeien in de wei. Ruilverkaveling was in de Krimpenerwaard tot de jaren tachtig niet aan de orde. De boeren hadden er niet veel trek in. Plannen voor herinrichting en natuurontwikkeling die begin jaren negentig werden bedacht, stagneerden door tegengestelde belangen, complexiteit en nieuwe maatschappelijke inzichten. Plannen voor natuurontwikkeling in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur vormden het startsein van een langdurig proces om de belangen van landbouw, natuur en recreatie op elkaar af te stemmen.

In 2007 leek de doorbreek te komen met het Veenweidepact. Dat moest een

definitieve oplossing bieden. Het Veenweidepact is door alle betrokken partijen (provincie, gemeentebesturen, hoogheemraadschap, agrariërs en natuurorganisaties) ondertekend. Niet iedereen was even

deed zijn intrede' waarbij landbouw eigenlijk alleen nog maar mogelijk is op plekken die daarvoor geschikt zijn. Overigens werd het enthousiasme voor het pact aangewakkerd door het rijk dat 6,5 miljoen

“Een van de uitgangspunten daarvan is dat de natuuropgave in 2021 gerealiseerd moet zijn. En anders dan anders zijn hieraan meteen consequenties verbonden.”

enthousiast, maar wel opgelucht dat er na tientallen jaren eindelijk overeenstemming was en er gewerkt kon worden aan de uitvoering waarbij er meer ruimte zou zijn voor natuur en weer toekomst voor de landbouw. Het credo 'functie volgt peil

extra beschikbaar had gesteld voor de herinrichting omdat de bodemdaling werd aangepakt. Maar het liep anders. Staatssecretaris Henk Bleeker gooide roet in het eten omdat hij het budget weer helemaal terug-

Wethouder Neven van de gemeente Krimpenerwaard

BURGERINITIATIEF

Parallel aan het gebiedsproces is er een burgerinitiatief onder leiding van hoogleraar, planoloog en inwonster van het gebied Riet Bakker dat ongetwijfeld heeft bijgedragen aan een positievere sfeer in het gebied. Samen met enkele andere inwoners en betrokkenen, waaronder de oud-directeur generaal van het ministerie van landbouw Chris Kalden, ex-minister Sybilla Dekker en oud-Deltacommissaris Wim Kuijken, schreef ze in korte tijd een visie voor het gebied. In het initiatief hebben betrokken burgers, bestuurders, ondernemers en ambtenaren verkend of er gedeelde beelden bestaan over de gewenste toekomst van de Krimpenerwaard. In korte tijd hebben zij niet alleen heel veel informatie verzameld en geordend maar zijn er ook handvatten ontwikkeld om over de onderdelen en het geheel van de Krimpenerwaard “zinnig met elkaar van gedachten te wisselen”, zoals zij het zelf noemen.

Riet Bakker: “De kracht van het initiatief met burgerparticipatie is dat het oplossingsgericht is. We hebben de vraag gesteld: “Wat willen we en hoe kunnen we dat bereiken?” in plaats van “waarom kan dit niet?” Het is bijzonder om te zien dat participanten nu op een genuanceerde manier omgaan met conflicten. Een voorwaarde voor geslaagde participatie is dat je op een hoffelijke manier met elkaar omgaat. Goede omgangsvormen leidt tot wederzijds vertrouwen voor nu en later. Dat is in de participatie begonnen.”

trok. De Krimpenerwaard die al tientallen jaren probeerden om natuur, landschap, landbouw en recreatie in een gezond evenwicht te krijgen was weer terug bij af. Het gebiedsproces lag weer helemaal stil. Maar het lijkt er op dat na 12 december 2017 er toch weer dynamiek in het gebied komt. De gemeenteraad van de Krimpenerwaard stemde tijdens haar vergadering namelijk in met de uitgangspunten van het nieuwe bestemmingsplan. En volgens dat bestemmingsplan mag de gemeente grond onteigenen als boeren niet zelf aan de slag gaan met natuur.

Het bestemmingsplan is het sluitstuk van een nieuw gebiedsproces. De verschillende overheden hebben de afgelopen jaren gewerkt aan een nieuwe Gebiedsovereenkomst waarin zij afspraken hebben gemaakt over de duurzame toekomst van de Krimpenerwaard. Want ook al was het Veenweidepact afgeserveerd, de dwingende opgaven voor water, natuur en

landbouw lagen er nog steeds. Er is een stuurgroep ingesteld die met de overeenkomst aan de slag is gegaan en dat heeft geleid tot een realisatiestrategie. Een van de uitgangspunten daarvan is dat de natuuropgave in 2021 gerealiseerd moet zijn. En anders dan anders zijn hieraan meteen consequenties verbonden. Interessant is dat niet is bedacht wat er gebeurt als we deze doelen niet halen. Er is juist bedacht wat er allemaal moet gebeuren om deze te halen. Dat betekent bijvoorbeeld voldoende juridische en planologische instrumenten, voldoende geld en, heel belangrijk, de mogelijkheid om in het uiterste geval te kunnen onteigenen. Het idee is namelijk dat boeren zelf zoveel mogelijk gaan meewerken aan de herinrichting, maar als ze dat niet willen, is er de mogelijkheid om ze al dan niet vrijwillig uit te kopen. De provincie Zuid-Holland ondersteunt die aanpak: “Betrokkenen die via zelfrealisatie bij willen dragen aan de natuur-, water- en bodem-

NATUUROPGAVE IN DE KRIMPENERWAARD

De natuuropgave bestaat uit de realisatie van circa 2.250 ha natuur van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), gecombineerd met een bijpassend robuust watersysteem in het kader van de KRW en als meekoppelend belang het tegengaan van bodemdaling. In de provinciale Verordening Ruimte is het NNN-gebied vastgelegd. De realisatiestrategie is om delen van de NNN die vanwege de ligging en fysische omstandigheden cruciaal zijn voor de natuur- en waterdoelen, hiervoor in te richten (blauwe en groene gebieden) en in andere delen wat lagere natuur- en waterdoelen (gele en oranje gebieden) via zelfrealisatie door de grondeigenaren te realiseren.

daling doelstellingen worden begeleid in de omvorming van hun onderneming naar een natuurinclusieve onderneming en daarin gefaciliteerd door een gebundelde inzet van instrumenten, subsidies en grond. Met de betrokkenen die niet kiezen voor zelfrealisatie kan de Stuurgroep afspraken maken over uitplaatsing of aankoop tegen volledige schadeloosstelling.”

URGENTIE

De gemeente Krimpenerwaard stemde op 12 december 2017 in overgrote meerderheid (alleen het CDA stemde tegen) in met die aanpak. Tijdens een discussie is besproken wat de rol van de gemeente in dezen. Het bestemmingsplan is namelijk de basis voor onteigening. De gemeenteraad stelt het bestemmingsplan vast en dus ligt het voor de hand dat de gemeenteraad, na de vaststelling van het bestemmingsplan, het definitieve besluit tot onteigening voorlegt aan de Kroon. Wethouder Neven

“...dat er toch vooral alleen in de uiterste, of alleruiterste of heel zeldzame gevallen tot onteigening over gegaan mag worden.”

was vooral blij met de gemeenteraad die de natuuropgave *an sich* niet meer ter discussie stelde. De doelen zijn duidelijk met hoogheemraadschap en provincie afgesproken en het is ook duidelijk dat de natuurdoelen bereikt moeten zijn in 2027, net als overigens de maatregelen voor de Kader ichtlijn Water. Ook de agrarische sector wil duidelijkheid. De urgentie is duidelijk en het is belangrijk dat er nu duidelijkheid voor iedereen is. De raadsleden sputterde eigenlijk maar tegen op twee onderwerpen.

Zo is er nogal wat verzet tegen het afplagen van de grond. Hier en daar lijkt dat echter noodzakelijk om de enorme hoeveelheid fosfaat kwijt te raken die zich de afgelopen decennia heeft opgestapeld. Sommige fracties zien dat niet zitten want ze vrezen voor een onomkeerbaar proces en vrezen dat het cultuurhistorisch kavelpatroon op deze manier om zeep wordt geholpen. Liever zien ze dat er wordt uitgemijnd door vaak te maaien en het maaisel af te voeren. Behalve dat de wethouder denkt dat er nog geen tien procent van de hele Krimpenerwaard geplagd zal moeten worden, weet hij dat uitmijnen veel te lang duurt. “Dat duurt minstens dertig jaar en daar hebben we echt geen tijd meer voor. In 2027 moet het klaar zijn en de doelstellingen gerealiseerd.”

Zo mogelijk nog meer precair is het onderwerp onteigening. De raadsleden overtroffen elkaar in het zeggen, ondersteund door moties, dat er toch vooral alleen in de uiterste, of alleruiterste of heel zeldzame gevallen tot onteigening over gegaan mag worden. En ze zijn uiteraard allemaal voor een zeer zorgvuldige procedure. En die is er ook, verzekerde wethouder Neven. Iedere grondeigenaar krijgt binnenkort bezoek van het projectbureau en zo mogelijk vergezeld van bestuurders uit de stuurgroep. In dat gesprek staat niet meer ter discussie welke natuur waar komt, maar slechts op welke manier en in welke mate de agrarische ondernemer wil bijdragen aan het natuurdoel. Dat heet in dit jargon de ‘zelfrealisatie’. Grondeigenaren die mee willen doen gaan samen met de stuurgroep een bedrijfsplan maken waarin helder staat hoe de natuur

wordt ingepast welke vergoedingen er voor staan en of er eventueel uitbreiding noodzakelijk is in het aantal hectaren voor het bedrijf. Voor dit plan is er inmiddels een instrumentenkoffer beschikbaar waaruit geput kan worden.

REËLE DREIGING

Neven: “Volledige schadeloosstelling zoals we vandaag afspreken met de raad, garandeert iedere eigenaar dat er niet alleen zorgvuldig wordt omgegaan in het proces maar ook dat we het financieel zorgvuldig kunnen doen. Onteigening wekt misschien wantrouwen maar we voelen ons verplicht om het te noemen. Niet als start maar wel om te zegen dat dit gebied natuur gaat worden.” Een eventuele onteigeningsprocedure gebeurt op voordracht van de stuurgroep. De gemeenteraad stelt het bestem-

mingsplan vast en legt het definitieve besluit tot onteigening voor aan de Kroon. De kosten worden gedragen door de provincie.

Uiteindelijk heeft de gemeenteraad ingestemd met het voorstel en kan er nu begonnen worden met de uitvoering. De instrumentenkoffer ligt daarvoor al klaar. Deze is helemaal gericht op het meekrijgen van de boeren die in het gebied zitten. Zij zullen uiteindelijk aan de slag moeten en moeten kiezen wat ze willen: zelf natuur gaan beheren, een natuurinclusief landbouwbedrijf gaan runnen of vertrekken uit het gebied. Groot verschil met andere natuurprojecten is natuurlijk dat er nu altijd een reële dreiging is voor onteigening. In de Krimpenerwaard zijn ze er inmiddels van overtuigd dat dit de enige manier is om snel en definitief aan de slag te gaan met de natuuropgave.

INSTRUMENTENKOFFER

De provincie Zuid-Holland garandeert, als onderdeel van de uitvoeringsovereenkomst, dat grondeigenaren die mee doen (zelfrealisatie) twaalf jaar kunnen rekenen op vergoeding voor natuurbeheer. Als ene grondeigenaar na zes jaar geen recht meer zou hebben op SNL - vanwege gewijzigde voorwaarden - zorgt de provincie dat hij toch nog zes jaar deze inkomsten krijgt ter hoogte van de SNL-subsidie.

De provincie kan agrariërs helpen door extra grond in pacht of in eigendom aan te bieden. De provincie heeft namelijk grond in eigendom, zowel binnen als buiten de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Die grond kan ze inzetten voor het halen van uw (natuur-)doelen.

Als agrariërs mee willen doen zijn vergoedingen beschikbaar voor de afwaardering van agrarische grond naar natuurgrond, de inrichting voor natuur en het beheer van natuur.

Als een agrariër niet mee wil doen, kan de stuurgroep hem bijstaan in het zoeken naar mogelijkheden om bedrijfsgronden te verplaatsen naar buiten de begrenzing van het NNN. Hij krijgt hulp bij het zoeken naar een nieuwe vestigingsplek, en het bedrijf wordt aangekocht tegen agrarische waarde en de agrariër komt in aanmerking voor vergoeding van bijkomende kosten.

Als een agrariër wil stoppen, helpt de stuurgroep om gronden en opstallen te verkopen aan belangstellende partijen die bereid zijn om in te stappen bij de realisatie van de natuuropgave. Hierbij geldt de marktconforme huidige (meestal agrarische) waarde van de grond, vast te stellen door een onafhankelijk taxateur.
